

Vergaderjaar 2023–2024

31 293

Primair Onderwijs

31 289

Voortgezet Onderwijs

Nr. 700

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR PRIMAIR EN VOORTGEZET ONDERWIJS

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 september 2023

Vandaag heeft het landelijk expertisecentrum voor curriculum (SLO) de nieuwe conceptkerndoelen Nederlands en Rekenen/Wiskunde aan mij overhandigd. Dit is een belangrijke mijlpaal: de huidige kerndoelen dateren immers uit 2005 (primair onderwijs) en 2006 (onderbouw voortgezet onderwijs) en zijn sindsdien nagenoeg ongewijzigd.¹ Kerndoelen beschrijven wat leerlingen ten minste moeten kennen en kunnen in het primair onderwijs en in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Iedere leerling moet de kans krijgen om goede lees- schrijf-, en rekenvaardigheden te ontwikkelen. Deze vaardigheden zijn nodig om jezelf te kunnen redden in de samenleving, om te kunnen functioneren in vervolgopleidingen en op de arbeidsmarkt. De conceptkerndoelen Nederlands en Rekenen/Wiskunde geven scholen een duidelijke opdracht om te werken aan deze basisvaardigheden, waarmee leerlingen goed voorbereid worden op hun toekomst. Ik ben de teams van leraren, vak- en curriculumexperts die zich hiervoor hebben ingezet en SLO zeer erkentelijk voor het harde en goede werk dat is verricht.

Nu gaan we een nieuwe fase in om te komen tot definitieve kerndoelen. De conceptkerndoelen worden de komende periode eerst nog beproefd met een groot aantal scholen en naar aanleiding daarvan indien nodig bijgesteld en aangescherpt. Daarna wordt de algemene maatregel van bestuur (AMvB) waarin deze kerndoelen zijn verankerd gewijzigd en aan uw Kamer aangeboden. De daadwerkelijke implementatie van de nieuwe kerndoelen op alle scholen volgt na vaststelling van de kerndoelen door uw Kamer. Intussen is ook het traject gestart om nieuwe kerndoelen voor de andere leergebieden op te stellen.²

¹ Besluit vernieuwde kerndoelen WPO (8 oktober 2005, Stb. 2005, nr. 551); Besluit kerndoelen onderbouw VO (7 juni 2006, Stb. 2006, nr. 316).

² Kamerstuk 31 293, nr. 658.

In deze brief licht ik toe hoe deze eerste conceptkerndoelen tot stand zijn gekomen, geef ik mijn eerste indruk ervan en beschrijf ik de vervolgstappen om te komen tot definitieve kerndoelen.

1. Hoe zijn de conceptkerndoelen tot stand gekomen?

In de brief die op 25 april 2022 naar uw Kamer is verstuurd is de start aangekondigd van de ontwikkeling van kerndoelen voor Nederlands en Rekenen/Wiskunde, gevolgd door Digitale Geletterdheid en Burgerschap, en daarna de kerndoelen voor de overige leergebieden.³ Er is samen met uw Kamer bewust voor gekozen om prioriteit te geven aan de ontwikkeling van de kerndoelen van de basisvaardigheden.

Het Ministerie van OCW heeft SLO op 29 april 2022 de opdracht gegeven om samen met het onderwijsveld nieuwe kerndoelen te ontwikkelen voor de leergebieden Nederlands, Rekenen/Wiskunde, Digitale Geletterdheid en Burgerschap.⁴ De belangrijkste uitgangspunten waren om kerndoelen te ontwikkelen die concreet zijn, duidelijk beschrijven wat qua beheersing of ervaring wordt verwacht van de leerling en die passen bij de eisen van de tijd. De kerndoelen moeten de leraar houvast bieden om scherpe keuzes te kunnen maken met het oog op overladenheid.

Onder leiding van een procesregisseur hebben leraren uit het primair- en voortgezet onderwijs, vakexperts en curriculumexperts de conceptkerndoelen opgesteld. Ieder team is bijgestaan door een advieskring met vertegenwoordigers van o.a. vakverenigingen, lerarenopleidingen, experts en maatschappelijke organisaties. Op basis daarvan heeft de advieskring drie keer een adviesrapport uitgebracht. De uitkomsten daarvan zijn verwerkt door de kerndoelenteams, zie bijlage voor de toelichtingen.

2. De belangrijkste veranderingen in de kerndoelen

Hieronder geef ik enkele eerste indrukken van de conceptkerndoelen.

1. Een concretere opdracht voor Nederlands en Rekenen/Wiskunde

De huidige kerndoelen, zijn zeer globaal geformuleerd. Neem kerndoel 1 primair onderwijs: «De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal». Deze kerndoelen geven daardoor weinig richting aan wat er van leerlingen, leraren en scholen wordt verwacht. De nieuwe conceptkerndoelen geven een specifiekere opdracht aan de school over wat zij hun leerlingen moeten bijbrengen. Ze bevatten een uitwerking die duidelijk maakt wat scholen wel en dus ook niet moeten doen. Dit helpt scholen om gericht toe te werken naar wat leerlingen moeten kennen en kunnen. Dat komt de kwaliteit van het onderwijs ten goede en vermindert de ervaren overladenheid voor leraren die voortkomt uit onduidelijkheid over wat leerlingen op basis van de kerndoelen nu precies moeten leren.

2. Meer duidelijkheid over beheersingsniveaus voor leerlingen

De huidige kerndoelen beschrijven primair waaraan aandacht moet worden besteed, maar niet naar welk resultaat leerlingen moeten toewerken. Hierdoor kunnen er verschillen ontstaan tussen scholen in het niveau waar zij met leerlingen naar streven. De nu opgeleverde conceptkerndoelen Nederlands en Rekenen/Wiskunde beschrijven naast wat er

³ Kamerstukken 31 293 en 31 289, nr. 618.

⁴ https://www.slo.nl/publish/pages/18777/opdracht_slo_bijstelling_kerndoelen_nederlands_rekenen-wiskunde_digitale_geletterdheid_burgerschap.pdf.

moet aangeboden ook wat ermee bereikt moet worden in termen van beheersing, inspanning of ervaring. Dit geeft leraren meer duidelijkheid over wat in het leerproces of met de onderwijservaring (minimaal) bereikt moet worden: de lat is duidelijker.

3. De kerndoelen sluiten aan bij inzichten uit de wetenschap en onderwijspraktijk

De teams die de conceptkerndoelen hebben ontwikkeld hebben de opdracht gekregen om wat betreft de inhoud en formulering van de kerndoelen zo veel mogelijk aan te sluiten bij recente wetenschappelijke inzichten en inzichten uit de praktijk. In het verantwoordingsdocument, dat bij de conceptkerndoelen (en ook bij deze Kamerbrief) is gevoegd, onderbouwen de teams de keuzes die gemaakt zijn. Daarin is te zien dat uitvoerig gebruik is gemaakt van verschillende relevante bronnen. Door de samenwerking tussen leraren, wetenschappers, lerarenopleiders en andere onderwijsprofessionals, onder regie van SLO, zijn de nieuwe conceptkerndoelen gestaafd op een goede mix van wetenschappelijke en praktische inzichten en ervaringen. Ook de desbetreffende vakinhoudelijke verenigingen zijn goed betrokken. Dat alles is de kracht geweest van deze aanpak. Het kostte flink wat inspanning om binnen een jaar tot deze doelen te komen. Dankzij de bereidwilligheid van iedereen om er samen uit te komen is de deadline gehaald. Dat is een knappe prestatie. Het is nu tijd voor de volgende stappen.

3. Hoe te komen tot definitieve kerndoelen op scholen

In essentie bestaan de vervolgstappen uit beproeving van de conceptkerndoelen op scholen en het goed in beeld krijgen van wat scholen nodig hebben aan ondersteuning om de nieuwe kerndoelen in de praktijk te kunnen concretiseren. Dit is essentieel voor in de praktijk uitvoerbare nieuwe regelgeving met betrekking tot kerndoelen.

Kerndoelen Nederlands en Rekenen/Wiskunde worden beproefd op groot aantal scholen

Op 10 oktober vindt er eerst een congres plaats om een eerste reactie op de conceptkerndoelen te verkrijgen vanuit het brede onderwijsveld. Vervolgens zal er onder regie van SLO een traject starten waarbij de conceptkerndoelen aan direct betrokkenen van scholen worden voorgelegd en besproken. Dit, om antwoord te krijgen op de vragen zoals: geven de kerndoelen voldoende richting om er een lesprogramma van te maken? Zijn de kerndoelen uitdagend genoeg om leerlingen naar een voor hen passend beheersingsniveau te brengen? Kunnen scholen met verschillende visies op onderwijs en met verschillende leerlingpopulaties hiermee werken? Zijn de kerndoelen uit te voeren binnen de beschikbare lestijd? Wat is nodig voor ondersteuning en implementatie door leraren? De bevindingen in dit traject moeten bevestigen of scholen en leraren met de beoogde kerndoelen uit de voeten kunnen en welke eventuele aanscherpingen of bijstellingen er nodig zijn. Dit zal kort voor de zomer van 2024 leiden tot een voorstel voor een definitieve set nieuwe kerndoelen Nederlands en Rekenen/Wiskunde.

Na de fase van beproeving (in de zomer van 2024) zullen deze beoogde nieuwe kerndoelen in een algemene maatregel van bestuur worden verankerd. Daarbij zal ook het advies worden betrokken dat de wetenschappelijke Curriculumcommissie zal uitbrengen over de conceptkerndoelen. Ik streef ernaar om in het najaar van 2024 een AMvB in procedure te brengen met nieuwe kerndoelen voor Nederlands en Rekenen/Wiskunde.

Overige stappen

Parallel aan de fase van beproeving worden kerndoelen voor de andere leergebieden ontwikkeld. Conform advies van de Onderwijsraad, is opdracht gegeven om ook hier taal en rekenen een prominente plek te geven en beter te integreren in andere vakken⁵. Dit draagt zowel bij aan betere resultaten op taal en rekenen als tot het beter beheersen van vakken als economie en biologie. Deze basisvaardigheden leer je vooral namelijk in betekenisvolle contexten. Daarnaast is voor de andere leergebieden actualisatie en concretisering van de kerndoelen nodig. Het proces van ontwikkelen en fase van beproeven van (concept-)kerndoelen, het verankeren daarvan in een AMvB en het in procedure brengen daarvan is in beginsel gelijk aan dat van de kerndoelen voor Nederlands en Rekenen/Wiskunde, zij het dat het voor de andere leergebieden later is gestart en dus ook dat de uitkomsten ervan later gepresenteerd zullen worden.

Doordat de conceptkerndoelen een beheersingscomponent bevatten is er overlap ontstaan met het huidige referentiekader taal en rekenen. Uit de vorig jaar opgeleverde evaluatie daarvan aar bleek al dat dit referentiekader aanpassing behoeft.⁶ ⁷ Ik wil mij de komende tijd beraden op dit vraagstuk en treed hierover in overleg met in ieder geval leraren, curriculumexperts, leermiddelen- en toetsmakers, de Inspectie en andere betrokkenen. Ik informeer u hierover in de voortgangsrapportage van het masterplan basisvaardigheden.

Uiteindelijk zal ook de toetsing in het primair onderwijs worden aangepast in lijn met het nieuwe curriculum en een eventueel aangepast referentiekader. Zo moet bekeken worden hoe de doorstroomtoets in groep 8, evenals de erkende leerlingvolgsystemen, aan kunnen sluiten bij de nieuwe kerndoelen. Daarbij wordt specifiek bekeken en onderzocht welke vaardigheden op welke wijzen getoetst (kunnen) worden en voor welke vaardigheden scholen op een andere manier dan toetsing de ontwikkeling van hun leerlingen kunnen volgen. Elementen als de toetsbaarheid van vaardigheden, het waarderen van praktische vaardigheden, maar ook het minimaliseren van de toetsdruk op scholen spelen bij deze afweging een belangrijke rol.

Tot slot

Landelijke curriculumherziening is een zaak van lange adem. Er zijn nu echter betekenisvolle en concrete stappen gezet, en er zullen de komende tijd de nodige volgende stappen volgen. Met de aanbidding van de conceptkerndoelen Nederlands en Rekenen/Wiskunde zijn de eerste contouren van het vernieuwde landelijke curriculum voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs zichtbaar. Het komende jaar wordt dit beeld completer, wanneer ook de andere conceptkerndoelen worden opgeleverd, waarin ook (andere) maatschappelijke thema's (zoals digitalisering en technologie en burgerschap) aan de orde komen.

Nieuwe kerndoelen markeren een mijlpaal in de curriculumherziening maar het belangrijkste is natuurlijk wat er op scholen gebeurt in de interactie tussen leraren en leerlingen, en tussen leerlingen onderling. Vanaf het moment dat de nieuwe kerndoelen formeel zijn vastgesteld, kan

⁵ Onderwijsraad (2022). Taal en rekenen in het vizier. Den Haag: Onderwijsraad.

⁶ Analyse en evaluatie referentieniveau taal en rekenen (2022). Een onderzoek uitgevoerd door ResearchNed, het Expertisecentrum Nederlands en SLO.

⁷ Zie bijlage bij Kamerstuk 31 293, nr. 620.

de uitvoering ervan in de praktijk beginnen. Dat brengt ons weer een grote stap dicht bij onze gezamenlijke ambitie: leerlingen goed toerusten met basisvaardigheden waarmee leerlingen goed voorbereid de wijde wereld in stappen. Ik kijk uit naar de volgende mijlpalen en ook naar het moment dat de eerste kerndoelen in werking treden: naar verwachting in het schooljaar 2026/2027 voor Nederlands en Rekenen/Wiskunde.

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs,
M.L.J. Paul